

ISSN 1304-8120 | e-ISSN 2149-2786

Araştırma Makalesi * Research Article

Güney Avrupa Refah Rejiminde Vergilerin ve Kamu Harcamalarının Gelir Dağılımı Eşitsizliğine Etkisinin Panel Veri Yöntemi ile Analizi

Panel Data Analysis of the Effects of Taxes and Public Expenditures on Income Inequality in Southern European Welfare Regime

Tuğba GÜCENMEZ

Dr. Öğr. Üyesi, Adıyaman Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü
tgucenmez@adiyaman.edu.tr
Orcid ID: 0000-0001-9001-2926

Metin DOĞAN

Dr. Öğr. Üyesi, Piri Reis Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
mdogan@pirireis.edu.tr
Orcid ID: 0000-0002-5832-7212

Öz: Refah devleti İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde oldukça önemli bir yaklaşımken 1970'li yıllar sonrası dönemde giderek önemi azalmaya başlayan bir yaklaşım olmuştur. 1973'te başlayan ekonomik kriz ve bu krizin beraberinde getirdiği ekonomide yavaşlama ve stagflasyon ile kamu maliyesinde yaşanan gelişmeler refah devletinin eleştirilmesinin başlıca sebepleri olmuştur. Refah devletinin zayıflamasını izleyen süreçte neoliberalizm giderek hâkim paradigma halini almaya başlamıştır. Neoliberalizmin yükselmesiyle refah devleti programları birçok ülkede artık daha sınırlı bir şekilde uygulanmaya başlamıştır. Vergi ve kamu harcamaları açısından bakıldığında bu durum önemli değişikliklere yol açmıştır. Yeni sistemde kamu gelirlerinin finansmanında emek sermayeye göre daha fazla katkı sağlamaktadır. Bu çalışmada 1980-2021 yılları arasında neoliberal küreselleşmenin farklı gelir gruplarına etkisinin görülmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda panel veri yönteminden yararlanarak Güney Avrupa Refah Rejimine dahil edilen 6 ülkeyi kapsayan bir analiz gerçekleştirilmiştir. PMG tahmincisinin kullanıldığı bu çalışmada iki model ve her modelde de iki farklı gelir grubuna göre farklı analizler gerçekleştirilmiştir. Bu yapılan analizlerden elde edilen sonuçlara göre modelde yer alan ülkelerdeki vergi yapısı bu ülkelerdeki üst gelir gruplarının milli gelirden daha fazla pay sahip olmasına neden olmaktadır. Kamu sosyal harcamaları ise düşük gelirli gruplara refah anlamında katkı sağlasa da bütün olarak düşünüldüğünde gelirin daha adil dağılımı konusunda beklenen düzeyde faydayı sağlamamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Refah Devleti, gelir dağılımı, eşitsizlikler, pmg, panel veri analizi.

Abstract: Although the welfare state was a very important approach especially after World War II, its importance started to decline gradually in the post-1970 period. The economic crisis that started in 1973 and the economic slowdown and stagflation that this crisis brought along with it, as well as the developments in public finance, were the main reasons for criticizing the welfare state. Following the weakening of the welfare state, neoliberalism gradually became the dominant paradigm. With the rise of neoliberalism, welfare state programs have become more restricted in many countries. In terms of taxation and public expenditures, this has led to significant changes. In the new system, labor contributes more to the financing of public revenues than capital. This study aims to observe the impact of neoliberal globalization on different income groups between

Geliş Tarihi: 20.10.2024

Kabul Tarihi: 30.12.2024

Yayın Tarihi: 31.12.2024

Atıf: Gücenmez, T. ve Doğan, M. (2024). Güney Avrupa refah rejiminde vergilerin ve kamu harcamalarının gelir dağılımı eşitsizliğine etkisinin panel veri yöntemi ile analizi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(3), 1484-1498. Doi: 10.33437/ksusb.1570636

1980-2021. In this context, an analysis covering 6 countries included in the Southern European Welfare Regime was carried out using the panel data method. In this study using the PMG estimator, two models and different analyses were performed according to two different income groups in each model. According to the results obtained from these analyses, the tax system causes upper income groups to have a higher share of national income. Although public social expenditures contribute to the welfare of low-income groups, they do not provide the expected level of benefit in terms of fairer distribution of income when considered as a whole.

Keywords: Welfare state, income distribution, inequalities, pmg, panel data analysis.

GİRİŞ

Refah devletinin amacı ekonomik ve sosyal politikalar yoluyla vatandaşlarına daha adil bir gelir dağılımı, sosyal güvenlik ve yüksek yaşam kalitesi sunmaktır. Refah devleti, özellikle kamu harcamaları ve sosyal eşitlik arasındaki ilişkiyi kurma bağlamında, kritik bir rol oynamaktadır. Kamu harcamaları, refah rejimlerinin temel araçlarından biri olarak, toplumdaki gelir dağılımını dengeleme ve sosyal eşitsizlikleri azaltma potansiyeline sahiptir. Ancak, harcama düzeyi, etkinliği ve politikaların hedeflediği kesimler, bu etkiyi doğrudan belirlemektedir.

Refah rejimlerine yönelik çalışmalar, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra yoğunlaşmıştır. 1950'li ve 1960'lı yıllarda farklı refah rejimleri tanımlanmıştır. Bu çalışmalar içerisinde Esping-Andersen'in 1990'lı yıllarda yaptığı sınıflandırma öne çıkmaktadır. Esping-Andersen'in üçlü refah rejimi sınıflandırması çok tartışılmış ve yeni refah rejimi sınıflandırmaları ileri sürülmüştür. Liebfried ve Ferrera tarafından Güney Avrupa Refah Rejimi olarak adlandırdıkları alternatif bir model geliştirilmiştir. Güney Avrupa ülkeleri, kendine özgü sosyal ve ekonomik yapılarıyla dikkat çeken bir refah rejimi modeli sunmaktadır. Bu ülkeler, güçlü aile bağlarına dayalı sosyal destek sistemlerinin yanı sıra, kamu harcamalarının yetersizliği ve eşitsizliklerle mücadelede karşılaştıkları zorluklarla bilinmektedir.

Diğer taraftan 1970'li yıllarda ekonomide yaşanan sorunlar kuralsızlaşma politikalarının önünü açmıştır. Bu durum refah devletinin zayıfladığı bir dönemi başlatmıştır (Van Lancker ve Van de Heede, 2021). Ayrıca, OXFAM (2023) gibi kurumların raporlarında sosyo-ekonomik eşitsizliklerin giderek arttığına dair bulgular elde edilmiştir. Küreselleşmeyle başlayan bu süreçte üst gelir grupları alt gelir gruplarına göre daha fazla vergi avantajına sahiptir (Andrew, 2022).

Türkiye'yi de kapsayan Güney Avrupa Refah Rejimi ile sınırlandırılan bu çalışmada 1980-2021 yılları arasında vergilerin ve kamu harcamalarının eşitsizlikler üzerine etkisi bir panel veri analizi ile ortaya konmaya çalışılmıştır. Analizde Türkiye'ye ek olarak İtalya, İspanya, Portekiz, Yunanistan ve İrlanda gibi ülkeler yer almıştır. Elde edilen sonuçlar küreselleşmeyle başlayan dönemde vergiler ile kamu harcamalarının üst%10 ve alt%50 gelir gruplarına etkisini göstermektedir. Dolayısıyla belirtilen dönemde vergiler ve kamu harcamalarının farklı gelir gruplarına etkisi daha açık bir şekilde görülebilecek, eşitsizliklerin giderek yaygınlaştığı bir dünyada sosyal politika önerileri hazırlanmasında kullanılabilecektir.

Refah Rejimi Sınıflandırmaları

Refah devleti kavramı, bir devletin vatandaşlarının sosyal ve ekonomik refahını koruma ve artırma amacını güden politikalarını ve uygulamalarını ifade etmektedir. Refah devletinin temel amacı, vatandaşların yaşam kalitesini yükseltmek ve sosyal eşitsizlikleri azaltmaktır. Refah devleti, dar ve geniş yaklaşımlar çerçevesinde ele alınmıştır. Dar yaklaşım, refah devletini gelir transferleri, sosyal hizmetler ve barınma gibi sorunlara yönelik politikalar geliştiren bir yapı olarak tanımlamaktadır. Geniş yaklaşıma göre ise, devletin ekonomi yönetimine odaklanmaktadır (Akar, 2024).

Sanayi Devrimi sonrasında kapitalist ekonomik yapı içerisinde ortaya çıkan sorunları çözmeye amaçlı olarak gelişen refah devletinin tarihsel dönemlere ayrılması ve sınıflandırma yapılabilmesi zordur. Literatürde genel olarak, refah devleti uygulamalarının kısıtlı olduğu 1880 kapitalizm öncesi dönem, yeni üretim ilişkileri ile şekillenen toplum yapısında refah devleti uygulamalarının ilk kez görüldüğü 1880-1945 dönem, refah devletinin altın çağı olarak kabul edilen 1945-1975 dönem ve refah devletinin dönüşüme uğradığı 1975'ten günümüze kadar olan dönem şeklinde dörde ayrılmaktadır. Refah devleti, özellikle altın çağında Keynesyen iktisat çerçevesindeki politikalar ile toplam talebi artırmaya yönelik ekonomik büyüme ve tam istihdam başarılı bir model olmuştur. Ancak, 1970'li yıllardan sonra yaşanan Bretton Woods Sistemi'nin (1971) çökmesi, petrol şokları gibi ekonomik krizler, ekonomik büyümeyi

yavaşlatmış, işsizliği artırmıştır. Refah devletinin gereği olan kamu harcamalarının azaltılması görüşü, refah devleti anlayışını ortadan kaldıracığı endişelerine rağmen, dönüşen bir refah devleti kavramı karşımıza çıkmıştır. Refah devletinin dönüşümünde maliyet ve finansman faktörleri etkili olmuştur. Maliyet faktörleri, ülkenin kendi yapısı ile ilgili olarak refah devletinin maliyet seviyesinde temel belirleyiciler olan demografik, işgücü piyasası ve sosyal yapılarda meydana gelen dönüşümler iken finansman faktörleri ise refah devletinin finansmanında önemli varsayılan ekonomik seviyede, yapıda ve anlayışta meydana gelen dönüşümlerdir. Bu süreçte, Keynesyen iktisattan neoliberal anlayışa geçiş ve küreselleşme de belirleyici olmuştur. Özellikle 1980 sonrası neoliberal dönemde, kamu harcamalarının azaltılması politikası günümüzde de tartışma konusudur. Bu bağlamda ileri sürülen görüşlerden biri, kamu harcamalarının azaltılması refah devletinin tamamen ortadan kalktığı yönündeyken diğer bir görüş, refah devletinin yaşadığı mali krizden dolayı yeniden yapılandırıldığı ve yeniden yapılanmanın, devlet müdahalesi ve piyasalaşma kısılcacında gerçekleştiği şeklindedir (Gümüş, 2018).

Refah rejimi sınıflandırma çalışmaları ise, 1950'li ve 1960'lı yıllarda başlamıştır. İlk olarak, Wilensky ve Lebaux, 1958 yılında, refah sistemleri ayrımı yaparak "kalıntı ve kurumsal refah devleti" anlayışlarını ileri sürmüşlerdir. Buna göre, "kalıntı refah devleti" anlayışında, piyasa ve aile ön plandadır. Ancak bu faktör yetersiz kalırsa refah uygulamaları düşünülmelidir. "Kurumsal refah devleti" anlayışında ise, refah uygulamaları sanayileşen modern toplumun ilk sırada gelen unsurudur (Wilensky ve Lebaux, 1958).

Titmuss (1974) ise, refah devletlerini; "Kalıntı Refah Modeli", "Endüstriyel Başarı Modeli" ve "Kurumsal Yeniden Dağıtımçı Model" olmak üzere üçe ayırmaktadır. Kalıntı refah modeline göre; toplumdaki bireylerin ihtiyaçları piyasa ve aile tarafından karşılanmaktadır. Bu kurumlar yetersiz kalırsa, refah modeline ihtiyaç duyulabilir. Endüstriyel Başarı Modelinde ise; sosyal ihtiyaçların, nitelik, performans ve üretkenlik temelinde karşılanması gerekmektedir. Kurumsal Yeniden Dağıtımçı Modelde ise; sosyal refah, toplumun ana unsurlarındandır. Bu modelde, gelirler yeniden dağıtılarak paylaştırılır ve böylece görece sosyal refah oluşturulmaktadır (Gümüş, 2020).

Diğer refah rejimi sınıflandırmaları olarak Bismarck Modeli ve Beveridge Modeli öne çıkmaktadır. Bismarck Modeli, sosyal güvenlik sistemine dayanmaktadır. Sosyal sigorta sistemine yatırılan katkı payları çalışanların gelir düzeyine göre değişmektedir. Bu sosyal güvenlik sistemi İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Almanya'da yaygınlaşmıştır. Beveridge Modeli'nde ise, parasız ulusal sağlık sistemi, aile yardımı, tam istihdam için devlet müdahalesi ve yaygın bir sosyal sigorta sisteminin kurulması ile yoksulluğun önlenmesi amaçlanmıştır (Çelik, 2014).

Literatürde geçen en yaygın sınıflandırma, Gosta Esping-Andersen'e aittir. Gosta Esping-Andersen'in 1990 yılında yayınladığı "The Three Worlds of Welfare Capitalism" (Refah Kapitalizminin Üç Dünyası) isimli çalışmasında, diğer refah rejimleri sınıflandırmalarından farklı olarak sosyal güvenlik sistemine odaklanmak yerine refahın politik ekonomisi temel alınmıştır (Gümüş, 2020). Esping-Andersen'in refah rejimi sınıflandırması, Titmuss'un refah rejimi sınıflandırması ile benzerlikler taşımaktadır. Esping-Andersen, "Liberal (Kalıntı) Refah Rejimleri", "Muhafazakâr (Sosyal Sigorta) Refah Rejimleri" ve "Sosyal Demokrat Refah Rejimleri" olarak üç refah rejimi sınıflandırması yapmıştır. Liberal (Kalıntı) Refah rejiminde, piyasa merkezli bir sistem mevcuttur. Alt gelir gruplarına yönelik gelir testleri ile temel hakların piyasa ekonomisinde geri plana atıldığı bir rejimdir. Anglo-Sakson ülkelerinde geçerli olan bu refah rejiminde piyasanın temel aktörleri vatandaşlardır, devlet son çare olarak başvurulacak bir mercidir. Liberal (kalıntı) refah rejimine Avustralya, Kanada, Yeni Zelanda, ABD ve bir dereceye kadar İngiltere girmektedir (Güler, 2015).

Muhafazakâr (sosyal sigorta) refah rejimi, "korporatist model", "Kıta Avrupası modeli", "Bismarck Ülkeleri modeli", "sosyal sigorta modeli", ve "Hristiyan Demokratik rejimler" gibi birçok şekilde adlandırılmaktadır. Bu rejime giren ülkelerin genelinde sosyal güvenlik sistemi vatandaşları yaşam boyu istihdamla korumaktadır. Belçika, Fransa, Avusturya ve kısmen İtalya bu sistemin içinde yer almaktadır (Tiyek ve Yertüm, 2015). Bu rejimde geleneksel aile yapısının korunması esastır, aile reisinin gelirinün güvenceye alınması bu refah sisteminin temelini oluşturmaktadır.

Sosyal demokrat refah rejimi ise, temel haklar evrensellik üzerinden korunmaktadır. Bu rejim, temel haklara değer veren, eğitim, sağlık ve sosyal güvenlik gibi sosyal kurumların metalaşmasını engellemeyi önde tutan (dekomüdfikasyon-piyasalaştırmanın önlenmesi), toplumun refah seviyesini

yükseltmeyi ve toplumsal eşitliği hedeflemektedir (Kol, 2014). Bu rejimde, devlet refah harcamalarını doğrudan karşılamaktadır. Bu rejim içerisinde yer alan ülkeler, İsveç, Norveç, Danimarka, Finlandiya ve Hollanda'dır.

Esping-Andersen'in refah rejimi sınıflandırmasından sonra, Esping-Andersen'in analizindeki boşlukları doldurmak üzere, Stephan Leibfried tarafından "Güney Avrupa Rejimi" ya da "Latin Kuşağı Ülkeleri" olarak nitelendirildiği farklı bir refah devleti modeli tanımlanmıştır (Akar, 2024). Avrupa Birliği'ne 1980'li yılların başında üye olan İspanya, Portekiz ve Yunanistan gibi Güney Avrupa ülkeleri Leibfried tarafından "olgunlaşmamış refah devleti" olarak tanımlanmaktadır. Bu ülkelerde, refah tanımlanmamış, sosyal güvenlik sistemi kurumsallaşmamıştır (Güler, 2015). Vatandaşlarına sosyal hakların güvencesini vermekte yetersiz kalan ve kurumsallıktan uzak bu ülkeler, anayasalarında modern refah devleti maddeleri taşımakla birlikte "kurumsallaşmış vaatler devleti" olarak adlandırılmaktadır (Tiyek ve Yertüm, 2016).

Maurizio Ferrera (1996), Leibfried ile benzer şekilde Güney Avrupa ülkelerini kurumsal bir yapıya sahip olmamaları gibi kendilerine has özelliklerinden dolayı farklı bir refah rejimi içerisinde tanımlamaktadır. "Transfer merkezli sosyal koruma modelinin uç versiyonu" olarak tanımlanan bu rejimde, işgücü piyasası dışında kalanlara ve dışlanmış vatandaşlara yönelik politikalar oldukça sınırlıdır. Güney Avrupa refah rejiminin en belirgin özellikleri; çok yüksek emekli maaşına sahip olanlar ile önemsenmeyecek derecede az miktarda emekli maaşına sahip olanların bir arada olmalarından doğan eşitsizlikler, sosyal güvenlik sistemi ve sağlık hizmetlerinde büyük boşluklar, geleneksel olarak ailenin ve Katolik kilisesinin sosyal yardımlarda başrole sahip olması şeklinde özetlenebilmektedir (Güler, 2015; Tiyek ve Yertüm, 2016).

Bu çalışma açısından önemli olan refah rejimi Ferrara tarafından tanımlanan Güney Avrupa Refah Rejimi'dir. Güney Avrupa Refah Rejimi'nin temel karakteristiği refahın ortaya çıkması ve yayılmasında ailenin ve dini yapıların etkisidir. Yani kapitalizmden önceki dönemde henüz emek metalaşmadan önce var olan aile ve dini yapılar bu refah sisteminde piyasa ve devletle beraber var olmaya devam etmekte ancak eğitim ve sağlık gibi sektörlerde metalaşma daha sınırlı bir düzeyde seyretmektedir. Devlet sosyal harcamalara genellikle daha sınırlı bir bütçe ayırmaktadır (Selek ve Peri, 2019). Güney Avrupa refah devletleri arasında Ferrara'nın 1996'da yaptığı sınıflandırma şekliyle İspanya, Portekiz, İtalya ve Yunanistan gibi ülkeler yer alsa da Türkiye'nin sosyo-ekonomik olarak Güney Avrupa refah devletlerine benzerlikleri Türkiye'nin de bu grupta yer alması konusunda çeşitli değerlendirmelerin yapılmasına neden olmuştur. Örneğin Sharkh ve Gough tarafından 2010'da yapılan bir çalışmada Türkiye de Güney Avrupa refah rejimine dahil olmuştur. Daha sonraki yıllarda yapılan birçok çalışmada da Türkiye Güney Avrupa Refah rejiminde kabul edilmiştir (Yıldırım ve Şahin, 2019). Türkiye dışında bu ülke grubuna dahil edilen bir diğer ülke İrlanda'dır. İrlanda her ne kadar coğrafi olarak Güney Avrupa'dan uzak bir konumda yer alsa da ekonomik yapı, dinin toplum üzerindeki etkisi, iş yaşamı ve pazar ekonomisi gibi özellikler bakımından Güney Refah Rejimine daha fazla benzerlik göstermektedir. Minas vd. (2014) ekonometrik olarak da bu durumun geçerli olduğuna dair kanıtlar elde etmiştir. Esping-Andersen sınıflandırmasında liberal gruba yakın olan İrlanda daha yakın tarihteki çalışmalarda ise Güney Avrupa Refah rejimine dahil edilmektedir.

Literatür Taraması

Refah devleti tanımlamaları ve bu rejimlerin göstergeleri akademik literatürde çok fazla çalışılan bir alandır. Refah rejimi göstergeleri, bir ülkenin sosyal politikalarının ve topluma sunulan refah hizmetlerinin yeterliliğini ölçen çeşitli değişkenlerdir. Bu göstergeler, devletin sosyal güvenlik, sağlık, eğitim, işsizlik, yoksulluk ve sosyal eşitsizlikle mücadele gibi alanlardaki etkisini göstermektedir. Farklı ülkeler arasındaki refah politikalarının karşılaştırılmasını da sağlayan bu göstergeler, akademik çalışmaların başlıca konusu olmaya devam etmektedir. Konu ile ilgili bazı çalışmalar şu şekilde özetlenebilir:

Eikemo vd. (2008)'nin 80000'den fazla katılımcıyla yaptığı çalışmada Avrupa refah rejimlerinde sağlık temelli eşitsizlikler ele alınmıştır. Beş farklı refah rejimi ve 23 ülkenin bulunduğu bu çalışmada sağlık sistemindeki eşitsizlikler ile refah rejimleri arasındaki ilişki ortaya konulmuştur. Ayrıca bu çalışmada Güney Avrupa Refah Rejiminde sağlıktaki eşitsizliklerin en büyük sebeplerinden biri "eğitim" olarak açıklanmıştır.

Dökmen (2012), çalışmasında 34 OECD üyesi ülkenin 1994-2007 dönemi yıllık verilerine dayanarak kamu harcamaları ile kamu gelirleri arasındaki nedensellik ilişkisini ele almaktadır. Uyguladığı Holtz-Eakin nedensellik test sonuçları, vergilerden kamu harcamalarına yönelik tek taraflı bir nedensellik ilişkisine ve OECD ülkeleri için vergi-harcama hipotezinin geçerliliğini göstermiştir. Bu bulgu, vergi gelirlerinin artırılması sonucu bütçe açıklarının azaltılabileceği yönündeki geleneksel görüşe uygun düşmemektedir.

İlgün (2015), çalışmasında 1995-2012 döneminde OECD ülkelerinde kamu sosyal harcamalarının gelir dağılımı üzerindeki etkisini panel veri analizi yöntemi ile incelenmektedir. Devletin ekonomideki payının artmasının gelir dağılımı üzerinde olumlu bir etkisi olduğunu ayrıca toplam kamu sosyal harcamalarının, aktif iş gücü piyasası programları, dul ve yetim aylıklarıyla işsizlik sigortası harcamalarının GSYİH içerisinde daha yüksek paya sahip olmasının gelir dağılımı adaletsizliğini azaltıcı yönde etkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Castro ve Martins (2017), 1990-2012 dönemi verilerine dayanarak 18 Avrupa ülkesinde harcama bileşenleri içerisindeki kamu hizmetleri, sosyal koruma ve sağlık harcamaları hizmetlerinin seçmenler üzerindeki etkisinin daha görünür hale gelme eğiliminde olduğunu saptamıştır.

İdikut Özpençe (2017), 1980 sonrası Türkiye’de uygulanan politikalarda, kamu harcamaları, vergi gelirleri ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi incelemiştir. 1980-2015 yılları arası dönem için Granger nedensellik testini uygulamıştır. Araştırma sonucunda, ekonomik büyüme ve vergi gelirleri, kamu harcamalarının nedeni iken, kamu harcamaları ve vergi gelirleri arasında karşılıklı nedensellik ilişkisi bulunmamıştır.

Oishi vd. (2018) tarafından yapılan bir çalışmada anket yoluyla elde edilen bulgular Amerikan toplumunun progresif vergilendirmenin yapıldığı ve refah devletinin güçlü olduğu dönemlerde daha mutlu olduğunu ortaya koymaktadır. Oishi vd. göre bu durum daha adil gelir dağılımıyla açıklanabilir.

Ersin ve Baş (2019), sosyal refah uygulamaları ve yapıları bakımından benzerlik gösteren Güney Avrupa refah modeli kapsamındaki ülkelerde sosyal harcamalarla ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi analiz etmiştir. Güney Avrupa refah modeli içerisinde yer alan Yunanistan, İspanya, Portekiz, İtalya ve Türkiye için 1980-2016 dönemi veri alınarak sosyal harcamalar ile ekonomik büyüme arasında Pedroni panel eşbütünleşme ve Dumitrescu- Hurlin (DH) panel nedensellik testleri uygulanmıştır. Eşbütünleşme analizinde sosyal harcamalarla ekonomik büyümenin karşılıklı etkileşimi tespit edilmiştir. Nedensellik analizinde ise ekonomik büyümeden sosyal harcamalara bir nedensellik ilişkisi tespit edilirken, sosyal harcamalardan ekonomik büyümeye bir nedensellik ilişkisi bulunamamıştır. Güney Avrupa’da ekonomik küçülme dönemlerinde sosyal harcamalarda artış olduğu gözlemlenmiştir.

Cammeraat (2020), kamu sosyal harcamalarının yoksulluk ve gelir eşitsizliği ile negatif ilişki içinde olduğu ancak kamu sosyal harcama türüne göre ilişkinin farklılaşabileceğini OLS ve 2SLS yaklaşımlarıyla 22 AB ülkesi için belirlemiştir.

Yeşilkaya ve Özaydın (2020), refah rejimlerinde kamu sosyal yardımlarının istihdama etkisinin panel veri analizi yöntemi kullanılarak belirlenmesini amaçlamıştır. Esping-Andersen’in sınıflandırmasından hareket edilerek belirlenmiş üç refah rejiminde 2005-2016 yılları için sosyal yardımlarla istihdam arasındaki ilişki incelenmiştir. Analiz sonucunda sosyal yardımlarda yaşanan artışın üç refah rejiminde de istihdamda azalışa sebep olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Zülfüoğlu ve Söylemez (2021), Türkiye özelinde kamu harcamaları ve vergiler arasındaki ilişkinin hem doğrusal hem de doğrusal olmayan yönlerini ele almıştır. Çalışmada vergi gelirlerinin kamu harcamaları üzerindeki etkisinin rejim bağımlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Avram ve Popova (2022), mikro simülasyon teknikleri vergi ve kamu harcamalarının cinsiyetler arası gelir eşitliğine nasıl etki ettiğini araştırmıştır. Elde edilen bulgular vergi ve kamu harcamalarının erkek ve kadınlar arasındaki gelir dağılımını bozukluğunun giderilmesinde pozitif bir etki yarattığını ancak tam olarak gelir dağılımı bozukluğunu ortadan kaldıramadığını ortaya koymaktadır.

Bozkurt ve Altınar (2024), kamu sosyal harcamalarının OECD ülkelerinde gelir eşitsizliğini nasıl etkilediğini araştırdıkları çalışmalarında 2000-2021 dönemine ait yıllık veriler kullanarak panel veri analizi uygulamıştır. Gini Endeksi bağımlı değişken ve kamunun sosyal harcamaları temel bağımsız değişken olarak belirlenmiştir. Ayrıca, gelir eşitsizliği üzerinde etkili olduğu bilinen ekonomik büyüme,

yıllık enflasyon oranı, işsizlik oranı ve net doğrudan yabancı yatırım girişleri değişkenleri de kontrol değişkenler niteliğinde modele eklenmiştir. Sonuç olarak, kamu sosyal harcamalarındaki artışın gelir eşitsizliğini azalttığı tespit edilmiştir. Ayrıca gelir eşitsizliğinin daha yüksek olduğu ülkelerde, kamu sosyal harcamalarındaki artışın gelir eşitsizliğini azaltıcı etkisinin daha kuvvetli olduğu görülmüştür.

Bulut ve Çil (2024), 12 geçiş ekonomisi için Dumitrescu & Hurlin (2012) panel asimetrik nedensellik analiziyle kamu harcamaları ile vergi gelirleri arasındaki nedensellik ilişkisini araştırmaktadır. Çalışmanın bulgularına göre, kamu harcamaları ve vergi gelirleri arasında asimetrik nedensellik ilişkisinin varlığı tespit edilmiştir.

Akar (2024), Esping-Andersen ve Leibfried'in refah rejimleri sınıflandırmaları kullanarak 1970-2015 ve 1990-2015 dönemleri olmak üzere iki farklı dönemde refah rejimlerinin eşitsizliğe etkilerini panel veri analizi ile incelemiştir. Çalışmasında, sosyal demokrat refah rejimlerinde hem ücretin hem de gelir eşitsizliğinin diğer refah rejimlerine göre anlamlı şekilde daha düşükken liberal ve Güney Avrupa refah rejimlerinde eşitsizliğin diğerlerine göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Buna göre, ülkelerin sosyal refah rejimleri eşitsizlik üzerinde belirleyicidir ve evrenselci rejimlerde eşitsizlik düzeyi düşükken, kalıntı rejimlerinde yüksektir.

YÖNTEM

Bu çalışmada Güney Avrupa Refah Rejimi'nde 1980 sonrası dönemde kamu harcamaları ve vergilerin farklı gelir gruplarına etkisi panel veri yöntemi ile analiz edilmektedir. Böylece küreselleşmeyle başlayan dönemde Güney Avrupa Refah Rejimi'nde yaşayan farklı gelir gruplarının ortaya çıkan değişimden nasıl etkilendiğini ortaya konulacak ve buna uygun politika önlemleri belirlenecektir.

Veri Toplama Araçları

Bu çalışma 1980-2021 yılları arasını kapsamaktadır. Çalışmada Güney Avrupa Refah Rejimine dahil olan 6 ülke yer almıştır. Bu yüzden çalışmada $T=42$ ve $N=6$ 'dır. Modelde $T>N$ olduğu için çalışmaya yatay kesit bağımlılığı, homojenite ve birim kök testi ile devam edilmesi gerekmektedir. Elde edilen sonuçlara göre ise eşbütünleşme testi yapıp yapılmamasına karar verilmektedir. Eğer modelde eşbütünleşme ilişkisinin varlığı kanıtlanırsa eşbütünleşme tahmincileri yoluyla analiz tamamlanmaktadır.

Modelin ilk aşamasında yatay kesit bağımlılığı ilişkisinin araştırılmasında birçok yöntem kullanılmaktadır. Bunlar arasında tercih yaparken T ile N 'nin büyüklüğü önem kazanmaktadır. Bu çalışmada $T>N$ olduğu için Breush-Pagan (1980) tarafından LM testi kullanılmıştır.

Bir sonraki adımda yapılması gereken test homojenite testidir. Ekonometrik bir analizde homojenitenin ihmal edilmesi yanlış sonuçlar elde edilmesine neden olacaktır. Pesaran ve Yamagata (2008) tarafından geliştirilen Eğim Homojenlik Testi (Slope Homogeneity Test) yatay kesit bağımlılığını dikkate alması, geniş paneller uygulanabilmesi ve diğer avantajları nedeniyle son yıllarda öne çıkan bir yaklaşım olmuştur (Bersvendsen ve Ditzgen 2020).

Yapılan bu iki testin ardından bir sonraki aşamada çalışmaya uygun bir birim kök testiyle devam edilmesi gerekmektedir. Bu çalışmada kullanılan modeller heterojen olduğu için Pesaran (2007) tarafından geliştirilen ve yatay kesit bağımlılığını dikkate CIPS birim kök testi tercih edilmiştir. Bu testten elde edilen sonuçlara göre değişkenlerin seviyede durağan değilse 2. nesil olarak bilinen eşbütünleşme testlerinden biriyle çalışmaya devam edilmesi gerekmektedir.

Bu testin ardından ise eşbütünleşme ilişkisinin belirlenmesinde Westerlund (2007) tarafından geliştirilen panel eşbütünleşme testi kullanılmıştır. Bu model heterojenliği ve yatay kesit bağımlılığını dikkate alarak yanlış çıkarımların ortaya çıkmasını engellemektedir (Persyn ve Westerlund, 2008). Eşbütünleşme ilişkisinin varlığı kanıtlandığı takdirde ise son aşamada değişkenler arasındaki dinamik ilişkinin görülmesi için PMG, MG ve DFE gibi tahminciler arasında tercih yapılmalıdır. Bunlar arasında tahmin yaparken Pesaran (1999)'un önerdiği gibi Hausman testi yapılmaktadır. Bu testin ardından Pesaran vd. (1997) tarafından geliştirilen PMG'nin bu çalışma için daha uygun olduğu anlaşılmıştır. PMG tahmincisi MG ve DFE gibi tahmincilerin ortalamasından ve havuzlanmasından hareketle geliştirildiği için daha avantajlı kabul edilmektedir. Bu yöntemde kısa dönemde panelde heterojenlik dikkate alınırken uzun dönemde ülkelerin homojen özellikler gösterebileceği varsayılmaktadır.

Verilerin Analizi

Bu çalışmada Güney Avrupa Refah Rejimi dahil edilen 6 altı ülkenin yer aldığı ve 2 farklı modelin¹ olduğu bir analiz gerçekleştirilmiştir. Bu analiz kapsamında kullanılan ve 6 ülkeye ait değişkenler ve değişkenlere ait verilerin hangi veri setinden derlendiği aşağıdaki tabloda gösterilmektedir. Çalışmadaki bütün veriler logaritmik olarak dönüşüme uğratılmıştır. Logaritma alma işlemi elde edilen sonuçların yorumlanmasını kolaylaştırmanın yanında değişkenlerin esnekliğini artıran bir unsurdur. Bu yüzden çalışmaya logaritma işlemi yapılarak devam edilmiştir.

Tablo 1: Modelde yer alan değişkenler

Bağımlı / Bağımsız Değişken	Değişken	Veri Seti	Ölçü
Bağımlı Değişken	lup10	WID	Vergi öncesi ulusal gelir
Bağımlı Değişken	ldown50	WID	Vergi öncesi ulusal gelir
Bağımsız Değişken (1)	ltaxprop	OECD Data	GSYH'nin %'si
Bağımsız Değişken (2)	ltaxrev	OECD Data	GSYH'nin %'si
Bağımsız Değişken (3)	ltaxcor	OECD Data	GSYH'nin %'si
Bağımsız Değişken (4)	ltaxgood	OECD Data	GSYH'nin %'si
Bağımsız Değişken (5)	lincapacityex	OECD Data	GSYH'nin %'si
Bağımsız Değişken (6)	lpensions	OECD Data	GSYH'nin %'si

Not: Tablo yazarlar tarafından hazırlanmıştır.

Çalışmada kullanılan 2 modelde nüfusun alt %50 (ldown50) ve üst %10'luk (lup10) kesimi için ayrı ayrı analiz gerçekleştirilmiştir. İlk modelde bağımlı değişkenler ldown50 ve lup10 yanında vergi gelirleri (ltaxrev), mal ve hizmet üzerinden alınan vergiler (ltaxgood), mülkiyet üzerinden alınan vergiler (ltaxprop) hastalık, engellilik ve iş kazaları vb. için yapılan iş göremezlik harcamaları (lincapacityex) ve sosyal harcamalar (lsocialspen) yer almaktadır. İkinci modelde ilk modelde de yer alan bağımlı değişkenler olan ldown50 ve lup10 yanında ltaxrev değişkeni yer almaktadır. Bu değişkenlerin yanında ikinci modele kurum kazançlarından alınan vergiler (ltaxcor), ailelere yapılan kamu harcamaları (lfamilyex) ve kamu emeklilik harcamaları (lpensions) eklenmiştir. Görüleceği üzere çalışmada yer alan bağımsız değişkenler vergi gelirleri ile kamu sosyal harcamalarından oluşmaktadır. Çalışmanın ilerleyen aşamalarında yapılacak olan Westerlund Eşbütünleşme Testinin 6'dan fazla kovaryansla analize izin vermemesinden dolayı çalışmaya iki farklı modelle devam edilmesinin daha doğru olacağı düşünülmüştür. Standart bir panel veri modeli aşağıdaki gibidir:

$$y_{it} = \alpha_i + \beta_i \cdot X_{it} + \mu_{it} \quad i=1, \dots, N; \quad t=1, \dots, T \quad (1)$$

Bu denklemde yer alan N modelin kesit boyutunu (ülke, firma vb.) oluştururken T ise zaman boyutunu oluşturmaktadır. İlk modele ait iki farklı denklem (1-a ve 1-b) aşağıda görülmektedir. İlk modelde 1980-2021 yılları arasında belirtilen ülkelerde vergiler ve kamu harcamalarının üst %10'luk gruba, ikinci denklemde ise alt %50'lik gruba etkisi analiz edilmektedir.

$$lup10_{it} = \alpha_i + \beta_1 * ltaxrev_{it} + \beta_2 * ltaxgood_{it} + \beta_3 * ltaxprop_{it} + \beta_4 * lincapacityex_{it} + \beta_5 * lsocialspen_{it} + \mu_{it} \quad (2)$$

$$ldown50_{it} = \alpha_i + \beta_1 * ltaxrev_{it} + \beta_2 * ltaxgood_{it} + \beta_3 * ltaxprop_{it} + \beta_4 * lincapacityex_{it} + \beta_5 * lsocialspen_{it} + \mu_{it} \quad (3)$$

2. modele ait denklemler (2-a ve 2-b) aşağıda yer almaktadır. İlk model ile benzer bir şekilde bu modelde de değişkenlerin logaritması alınmıştır.

$$lup10_{it} = \alpha_i + \beta_1 * ltaxrev_{it} + \beta_2 * ltaxcor_{it} + \beta_3 * lpensions_{it} + \beta_4 * lfamilyex_{it} + \mu_{it} \quad (4)$$

¹ İki farklı gelir grubu için farklı analizler gerçekleştirilmiştir. Bu şekilde düşünüldüğünde model sayısı 4 olmaktadır.
Yazar notu

$$l_{down50_{it}} = \alpha_i + \beta_1 * l_{taxrev_{it}} + \beta_2 * l_{taxcor_{it}} + \beta_3 * l_{pensions_{it}} + \beta_3 * l_{familyex_{it}} + \mu_{it} \quad (5)$$

BULGULAR

Yatay kesit bağımlılığını dikkate alınmaması analizde hatalı yorumlar yapılmasına neden olabilmektedir. Bu yüzden öncelikle çalışmaya Breusch-Pagan LM testi ile başlanmıştır. Bu testte H_0 hipotezi; kalıntılarda yatay kesit bağımlılığı yoktur şeklindedir. Elde sonuçlar $0,00 < 0,05$ olması sebebiyle 4 modelde yer alan tüm değişkenler için H_0 hipotezinin reddedildiğini göstermektedir. Modellerin tümünde yatay kesit bağımlılığı vardır. Güney Avrupa Refah Rejiminde yer alan ülkelerin birinde yaşanan bir şok bu grupta yer alan diğer ülkeleri de etkilemektedir. Küreselleşme ile birlikte ülke ekonomilerinin daha fazla entegre olması sebebiyle yatay kesit bağımlılığının varlığı tutarlı ve geçerli kabul edilmektedir. Aşağıda yer alan tabloda Breusch-Pagan LM testinin yanında diğer testlerden elde sonuçlar yer almaktadır.

Tablo 2. Yatay kesit bağımlılığı testi

Değişken	Breusch-Pagan LM	Pesaran Scaled LM	Bias Corrected Scaled LM	Pesaran CD
ltaxprop	265,94	45,81	45,74	14,90
ltaxrev	414,51	72,94	72,86	9,00
ltaxcor	147,99	24,28	24,20	6,29
lsocialspen	350,45	61,24	61,17	15,53
ltaxgood	348,88	60,95	60,88	7,17
lfamilyex	263,50	45,370	45,29	7,23
lincapacityx	78,66	11,62	11,54	1,48*
lup10	196,97	33,22	33,15	-1,28*
ldown50	198,12	33,43	33,36	-0,28*
lpensions	355,84	62,22	62,15	11,51

Not: * işareti yatay kesit bağımlılığı tespit edilmeyen test ve değişkenleri göstermektedir.

Çalışmanın bir sonraki aşamasında panel homojenlik testine geçilmiştir. Bu test, $N < T$ ve $N > T$ durumlarının ikisi için de tutarlı sonuçlar vermektedir. Bu testte H_0 ; hipotezi “eğim katsayıları homojendir” şeklinde belirlenmektedir. Bu testten elde edilen sonuçlar tüm modeller için aşağıda özetlenmiştir. Tüm modeller için olasılık değeri $0,00 < 0,05$ 'dir. Bu yüzden H_0 reddedilerek alternatif hipotez kabul edilmektedir. Bütün modellerde eğim katsayıları heterojen olarak dağılım göstermektedir.

Tablo 3. Panel heterojenlik testi

1-a		1-b	
	Delta	Olasılık	
	15.595	0.000*	Delta
			Olasılık
Adj.	17.169	0.000*	Adj.
			Delta
			Olasılık
2-a			Delta
	12.885	0.000*	Olasılık
Adj.	14.024	0.000*	Delta
			Olasılık
			Delta
			Olasılık

Not: * işareti heterojenlik tespit edilen modelleri göstermektedir.

Yapılan ilk iki test neticesinde tüm modellerde yatay kesit bağımlılığı tespit edilmiş ayrıca eğim katsayılarının heterojen dağıldığı anlaşılmıştır. Sonraki aşamada durağanlık testi yapılırken bu

durumun dikkate alınması gerekmektedir. 2. nesil birim kök testlerinden olan CIPS testi bu kapsamda kullanılabilir testlerdendir. Modellerde yer alan tüm değişkenlerin tümü için bu test yapılmıştır. Yıllık veri kullanıldığı için 1 gecikme uzunluğu ile yapılan bu testlerin sonuçları aşağıda yer almaktadır. Elde edilen sonuçlardan trendsiz modelde ltaxprop ve ltaxcor trendli modelde ise ltaxcor değişkenlerinin seviyede durağan olduğu diğer değişkenlerin ise 1. farkta durağanlaştığı görülmektedir.

Tablo 4. CIPS Birim kök testi

Değişken	Trendsiz		Trendli	
	Seviye	1. Fark	Seviye	1. Fark
ltaxprop	0.022*	-	0.148	-
ltaxrev	0.235	0.00*	0.235	0.00*
ltaxcor	0.011*	-	0.011*	-
lsocialspen	0.789	0.00*	0.991	0.000*
ltaxgood	0.934	0.00*	0.987	0.00*
lfamilyex	0.631	0.00*	0.985	0.00*
lincapacityx	0.589	0.00*	0.216	0.00*
lup10	0.237	0.00*	0.499	0.00*
ldown50	0.590	0.00*	0.644	0.00*
lpensions	0.394	0.00*	0.946	0,00*

Not: * işareti durağanlık kriterini sağlayan değişkenleri göstermektedir.

Değişkenlerde birim kök içermesi ve ayrıca yatay kesit bağımlılığının varlığı nedeniyle Westerlund Eşbütünleşme Testiyle çalışmaya devam edilmesi kararlaştırılmıştır. Westerlund Eşbütünleşme Testinde aşağıdaki tabloda görüldüğü gibi birbirinden farklı 4 farklı istatistik vardır. Eşbütünleşme ilişkisinin varlığının doğrulanabilmesi için bu istatistiklerden yararlanılmaktadır. Bir modelde heterojenlik olması durumunda G_t ve G_a istatistikleri önem kazanmaktadır. Teorik olarak bu iki testten elde edilen sonuçların kritik değerinin altında olması durumunda eşbütünleşme ilişkisinin olmadığını belirten H_0 hipotezi reddedilmektedir. Ayrıca Westerlund Eşbütünleşme Testinde yatay kesit bağımlılığının dikkate alınması için bootstrap değerlerine bakılması gerekmektedir. Bu çalışma kapsamında yapılan Westerlund Eşbütünleşme Testiyle, çalışmada yer alan 1-a, 1-b ve 1-c modellerinde eşbütünleşme ilişkisinin varlığı tespit edilmiştir. Bu durum 1-a, 1-b ve 1-c modellerinde değişkenler arasında uzun dönemli bir ilişki olduğunu göstermektedir.

Tablo 5. Westerlund eşbütünleşme testi

İstatistikler	1-a		1-b		2-a		2-b	
	P	Bootstr ap	P	Bootstr ap	P	Bootstr ap	P	Bootstr ap
Gt	0,002*	0,000*	0.148	-	0,002*	0,000*	0,838	0,630
Ga	0,746	0,045**	0.235	0.00*	0,746	0,060***	0,963	0,680
Pt	0,098***	0,060***	0.011*	-	0,098***	0,055***	0,954	0,875
Pa	0,494	0,115	0.991	0.000*	0,494	0,120	0,912	0,825

Not: *, ** ve *** sırasıyla %1, %5 ve %10 kritik değerlerini ifade etmektedir.

Çalışmada son olarak değişkenler arasındaki dinamik ilişkinin görülebilmesi için PMG ve MG testleri gerçekleştirilmiştir. Bu iki test arasında tercih yapılırken Hausman testi kullanılmaktadır. Hausman testi %5 kritik değerine göre bütün modellerde PMG tahmincisinin daha uygun olduğunu ortaya koymaktadır.

Tablo 6: Hausman χ^2 testi

Model	Test	P> χ^2
-------	------	-------------

1-a	Hausman MG PMG	0,632*
1-b	Hausman MG PMG	0,068*
2-a	Hausman PMG MG	0,000*
2-b	Hausman PMG MG	0,000*

Not: * %5 kritik değerine göre PMG'nin tercih edildiği modelleri ifade etmektedir.

Çalışmanın bundan sonraki aşamasında PMG tahmincisi ile modellerden elde edilen sonuçlar yorumlanacaktır. Tablo 7'de 1-a ve 1-b modelleri yer almaktadır. 1-a modelinde uzun dönemde sosyal harcamalar değişkeni dışındaki tüm değişkenlerde %5 kritik değerine göre anlamlı sonuçlar elde edilmiştir. Bu sonuçlar incelendiğinde vergi gelirlerinde ortaya çıkan %1'lik bir artışın varlıklı üst %10'luk grubun milli gelirden aldığı payı %6,9 civarında artırdığı görülmektedir. Mülkiyet üzerinden alınan vergiler ve mal ve hizmet üzerinden alınan vergilerse bu grubun gelirlerinde negatif bir etkinin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bu iki değişken ayrı ayrı incelendiğinde mülkiyet üzerinden alınan vergiler varlıklı üst %10'luk grubun gelirlerinde %1,6'lık bir azalmaya, mal ve hizmet üzerinden alınan vergilerse %2,8'lik azalmaya yol açmaktadır. Kamu sosyal harcamaları açısından model incelendiğinde sosyal harcamaların uzun dönemde istatistiksel olarak anlamlı sonuçlar vermediği görülmektedir. Kısa dönemde ise kamu sosyal harcamalarından negatif ve anlamlı sonuç elde edilmiştir. Diğer sosyal harcama değişkeni olan iş göremezlik harcamaları ise uzun dönemde üst %10'luk grubun milli gelirden aldıkları payda bir azalma yaratmaktadır.

Model 1-b'den elde sonuçlar incelediğinde sosyal harcamaların bu modelde de istatistiksel olarak anlamlı sonuçlar vermediği görülmektedir. Vergi gelirleri ile alt %50'lik kesimin gelirleri arasında negatif bir ilişki varken diğer mülkiyet üzerinden alınan vergiler ile mal ve hizmet üzerinden alınan vergiler ise bu grubun gelirlerini pozitif etkilemektedir. Bir kamu harcama türü olan iş göremezlik harcamaları da bu gelir grubunu pozitif etkilemektedir. Değişkenlere ait katsayılar incelendiğinde vergi gelirlerindeki %1'lik bir artış alt %50'lik grubun gelirlerini %11,9 civarında azaltmaktadır. Vergi gelirlerine ait kısa dönem katsayısı da anlamlı olup kısa dönemde %1'lik bir artış alt %50'nin gelirlerinde %1,3' oranında bir azalma getirmektedir. Diğer değişkenlerden mülkiyet üzerindeki vergilerde ortaya çıkan %1'lik artış alt %50'lik grubunun gelirlerinde %2,2'lik artış sağlarken mal ve hizmet üzerinden alınan vergilerde %1'lik artış alt %50'lik grubun gelirlerinde %5,3'lk bir artış sağlamaktadır. Son olarak sosyal harcama değişkeni olan iş göremezlik harcamalarında %1'lik artış alt %50'lik grupta %5,6'lık bir gelir artışı getirmektedir.

Model 1-a'dan elde edilen sonuçlar ile model 1-b'den elde edilen sonuçlar karşılaştırıldığında bu sonuçların birbirini desteklediği görülmektedir. Elde edilen bulgulardan 1980 sonrası dönemde Güney Avrupa Rejimi'ne dahil edilen ülkelerde vergi gelirlerinin düşük gelir gruplarından varlıklı kesimlere doğru bir refah transferi aracı olarak kullanıldığı görülmektedir. Ortaya çıkan bu sonuç Wang vd. (2019) tarafından savunulan vergilerin sosyal refahı artırmakta bir araç olabileceği yönündeki düşünce ile aksi yöndedir.

Servet vergileri ile veraset ve intikal vergilerini içinde barındıran mülkiyet üzerinden alınan vergiler gelir dağılımında adaletin sağlanması da önemli bir araç olarak görülmektedir. Servet vergileri ile veraset ve intikal vergilerinin uygulanmasında 1980'li yılların ardından farklı eğilimler ortaya çıkmaktadır. Bu yıllardan itibaren muhafazakr hkmetler ağırlık olarak veraset vergilerinde artışa odaklanmıştır. Servet vergilerine karşı çıkılmasının en önemli sebebi varlıklı kesimler lehine olan mevcut g ve servet ilişkilerinin bozulmak istenmemesidir (Lierse, 2022). Mülkiyet vergileri Güney Avrupa Refah Rejiminde 1980 sonrası dönemde her ne kadar azalma eğilimine girse de Model 1-a ve Model 1-b'den görüleceği gibi gelir dağılımının bozulmasının engellemesinde hala bir set görevi görmektedir. Ancak servet vergileri ile veraset intikal vergilerinin farklı gelir gruplarına etkilerinin daha açık bir şekilde görülebilmesi için daha fazla kanıt ihtiyacı vardır.

Mal ve hizmet üzerinden alınan vergileri çok geniş bir tabana yayıldığı için bunların refah üzerindeki etkisini öngörmek kolay olmayabilir. Ayrıca bu vergiler içinde hangi vergi türünün daha fazla ağırlığa sahip olduğu konusu da gelir dağılımı ile mal ve hizmet üzerinden alınan vergiler arasındaki ilişkinin belirleyicilerindedir. Güney Avrupa Refah Rejimi açısından elde edilen sonuçlar değerlendirildiğinde bu vergilerin gelir dağılımı açısından pozitif bir etki yarattığı görülmektedir. Bu durum bu vergilerin son deyiciye yani tüketicilere daha az yansıldığını göstermektedir. Son olarak

beklenildiği gibi iş göremezlik harcamalarının da Güney Avrupa Refah Rejiminde gelir eşitliğinin sağlanmasında pozitif bir etki yarattığı görülmüştür.

Tablo 7. 1-a ve 1-b Modellerine ait sonuçlar

Değişkenler	1-a			1-b		
	Katsayı	Std. Hata	P> z	Katsayı	Std. Hata	P> z
ltaxrev	.6863321	.2572906	0.008*	-1.191257	.3883628	0.002*
ltaxprop	-.1641954	.0515739	0.001*	.2210929	.0670967	0.001*
ltaxgood	-.2844231	.1187502	0.017**	.5368213	.1861777	0.004*
lsocialspen	-.0210032	.0485366	0.665	-.0505897	.0732168	0.490
lincapacityex	-.1611183	.0750012	0.032**	.5642746	.1630641	0.001*
ltaxrev Δ	.1183374	.0761969	0.120	-.1347104	.0745009	0.071***
ltaxprop Δ	.0050418	.0128832	0.696	-.0058279	.0183699	0.751
ltaxgood Δ	-.0535763	.0651033	0.411	.0631398	.0863171	0.464
lsocialspen Δ	-.1582325	.0951856	0.096***	.0858487	.0626194	0.170
lincapacityex Δ	.0184184	.0305468	0.547	-.0343197	.0600209	0.567
cons	.2904467	.1390648	0.037	-.0789291	.0295122	0.007
_ec	.1173976	.0566166	0.038	.5368213	.1861777	0.004

Not: *, ** ve *** sırasıyla %1, %5 ve %10 kritik değerlerine göre anlamlı bulunan değişkenleri ifade etmektedir. Δ ise kısa dönem katsayılarını göstermektedir.

Aşağıdaki tabloda ise Model 2-a ve Model 2-b'den elde edilen sonuçlar yer almaktadır. Model 2-a'da vergi gelirleri dışındaki bütün değişkenler için uzun dönemde anlamlı sonuçlar elde edilmiştir. Anlamlı sonuçlar elde edilen ilk değişken olan kurum kazançları üzerinden alınan vergiler aynı zamanda kısa dönemde istatistiksel olarak anlamlı sonuçlar elde edilen tek değişkendir. Bu değişkene ait sonuçlar incelendiğinde değişkenin varlıklı üst %10'luk gruba hem kısa dönemde hem de uzun dönemde pozitif etki ettiği görülmektedir. Kısa dönemde bu vergi %1 artırıldığında üst %10'luk grubun gelir miktarında %0,6'lık bir artışa neden olurken uzun dönemde bu oran %1,2'ye yükselmektedir. Kamu emeklilik harcamalarında %1'lik bir artış üst %10'luk grubun gelirlerin %0,9'luk bir azalma yaratmaktadır. Son olarak ailelere yapılan kamu harcamaları ise üst %10'luk grubun gelirlerini %0,7 dolaylarında azaltmaktadır.

Model 2-b'de Westerlund Eşbütünleşme Testinden elde edilen sonuçların istatistiksel olarak anlamlı olmadığına dair bir sonuç elde edilmiştir. Bu yüzden PMG tahmincisinden elde edilen sonuçları yorumlarken bu durum da değerlendirmeye alınmalı ve sonuçların tutarlı olmayabileceği ihtimali göz önünde tutulmalıdır. Model 2-b'de yer alan kurum kazançlarından alınan vergiler beklenen aksine alt %50'lik grubun gelirlerinde %0,3'lük bir azalma ortaya çıkarmıştır. Kamu sosyal harcama değişkenleri olan ailelere yapılan kamu harcamaları ve kamu emeklilik harcamaları alt %50'lik grubun milli gelirden aldığı payı pozitif etkilemektedir. Uzun dönemde ailelere yapılan kamu harcamaları alt %50'lik grubun milli gelirden aldığı payı %0,4 civarında, kamu emeklilik harcamaları ise %0,7 civarında artırmaktadır. Her ne kadar eşbütünleşme testinde Model 2-b'de uzun dönemde istatistiksel olarak anlamlı sonuçlar elde edilmese de Model 2-a ve Model 2-b'den elde edilen sonuçlar birbirini desteklemektedir. Kurumlar vergisinden gelir dağılımı açısından pozitif bir sonuç beklenilmektedir. Bulutoğlu (1958)'in belirttiği gibi bu verginin asıl çıkış amacı servet vergilerinden yeterince vergi toplanılamamasıdır. Ancak elde edilen sonuçlardan bu verginin küreselleşmenin başladığı dönem itibarıyla Güney Avrupa Rejimi'nde negatif bir etki ortaya çıkardığı görülmektedir. Kamu sosyal harcamaları ise beklenildiği gibi gelir dağılımı açısından daha olumlu bir sonuç ortaya çıkarmaktadır.

Tablo 8. 2-a ve 2-b Modellerine ait sonuçlar

Değişkenler	2-a			2-b		
	Katsayı	Std. Hata	P> z	Katsayı	Std. Hata	P> z
ltaxrev	.0635134	.087362	0.467	-.3882376	.268671	0.148
ltaxcor	.1261241	.0209004	0.000*	-.1379554	.0397487	0.001*

lpensions	-.0910712	.0276356	0.001*	.2160644	.0734815	0.003*
lfamilyex	-.0734689	.0251837	0.004*	.1492893	.0487458	0.002*
ltaxrev Δ	-.0180256	.0609127	0.767	-.018132	.0924841	0.845
ltaxcor Δ	.0297853	.0065153	0.000*	-.0127483	.016656	0.444
lpensions Δ	-.1137145	.1031173	0.270	.0307341	.0982165	0.754
lfamilyex Δ	-.0095309	.0269081	0.723	.0196965	.028478	0.489
cons	.1616699	.1122404	0.150	.0410382	.0476376	0.389
_ec	.1376024	.0934277	0.141	.0501363	.0600325	0.404

Not: * işareti %1 kritik değerine göre anlamlı bulunan değişkenleri ifade etmektedir. Δ ise kısa dönem katsayılarını göstermektedir.

Yukarıda kurulan 4 modelle 1980'den günümüze olan dönemde vergi gelirleri ile kamu sosyal harcamalarının 2 farklı gelir grubuna etkisi analiz edilmiştir. Bu 4 modelde birbiriyle tutarlı bulgular yer almaktadır. Bu 4 modelle elde edilen en önemli bulgu vergi gelirlerinin üst %10'luk gelir grubunun lehine alt %50'lik gelir grubunun ise aleyhine olacak şekilde bir kaynak transferine neden olmasıdır. Bu durum neoliberal küreselleşmeden kaynaklanmış olabileceği gibi Kol (2014)'ün belirttiği gibi Güney Avrupa Refah Rejiminde devam eden sorunlar olan vergi toplamada yaşanan başarısızlık, kayırmacılık, yolsuzluk vb. gerekçelerle de açıklanabilir.

Modelde yer alan kurum kazançları üzerinden alınan vergiler beklenilenin aksine üst %10'luk grubun milli gelirden aldığı payı yükseltmektedir. Bu durum bu verginin konulma prensipleriyle çelişmektedir. Mal ve hizmet üzerinden alınan vergiler sınıflandırmasına dahil edilebilecek birçok vergi vardır. Bu vergiler Ekonomik Kalkınma ve İş birliği Örgütüne (OECD, 2023) göre malların üretimi, çıkarılması, satışı, devri, kiralanması veya teslimi ile hizmetlerin sunulması veya malların kullanımı ile ilgili faaliyetler nedeniyle toplanmaktadır. Bu yüzden bu vergilerin üst gelir gruplarını daha fazla etkilemesi nedeniyle gelir dağılımı açısından olumlu bir sonuç çıkmasını sağlamıştır. Modelde yer alan diğer bir vergi türü olan mülkiyet üzerinden alınan vergiler de bu çalışmada gelir dağılımı açısından pozitif bir etki ortaya çıkarmıştır. Mülkiyet üzerinden alınan vergiler ağırlıklı olarak servet vergilerini içermektedir. Gelir dağılımı açısından en önemli vergiler mülkiyet üzerinden alınan vergiler içinde yer almasına rağmen bu vergilerin toplam vergiler içindeki payı gerilemektedir. Kamu sosyal harcamaları da gelir dağılımı açısından ortaya çıkardıkları pozitif etkiyle önemli bir araç olarak ortaya çıkmaktadır. Çalışkan (2012)'nin belirttiği gibi refah rejimlerinin yapısı eşitsizlikleri ve eşitsizlikleri üreten hiyerarşik yapıyı değiştirememektedir. Yukarıda analiz edilen modellerde de her ne sosyal harcamalar eşitsizlikleri azaltsa da vergi yapısının varlıklı kesimleri dışarda bırakması sebebiyle Güney Avrupa Refah Rejimi'nde eşitsizlikler bir sorun olmaya devam edecektir.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu çalışma Güney Avrupa Refah Rejimi kapsamında değerlendirilen 6 ülkeyi kapsayacak biçimde şekillendirilmiştir. Çalışmada neoliberal küreselleşmenin refah devletine etkisinin görülebilmesi için 1980'li yıllardan günümüze uzanan bir analiz gerçekleştirilmiştir. Neoliberal küreselleşmede daha fazla kâr elde etmek, rekabet ve sosyal dayanışma kurumlarının zayıflatılması ana amaçlar olarak görülmektedir. Bu amaçların gerçekleştirilmesinde; özelleştirmeler, sosyal harcamaların azaltılması ve vergilerin zenginlerden daha düşük gelirli gruplara kaydırılması yöntemleri kullanılmaktadır. Bu çalışma kapsamında elde edilen sonuçlar neoliberal sistemde vergi ve harcama sisteminin yoksul kesimlerden varlıklı kesimlere bir kaynak transferi şeklinde kullanıldığını göstermektedir. Bu durum ise gelir dağılımı bozukluğunun sebeplerinden biri olarak kabul edilebilir.

Küresel sistemin sermayeye ve üst düzey çalışanlara vergiden kaçınmak için önemli fırsatlar verdiği düşünüldüğünde bu durumu tersine çevirecek ulusal düzeyde bir uygulamanın kolay yapılamayacağı açıktır. Bu yüzden neoliberal küreselleşme ve beraberinde gelen eşitsizlikleri azaltmak için küresel iş birliğine ihtiyaç vardır. Örneğin Piketty (2022) eşitsizliklerin azaltılmasında küresel servet vergisi önerisinde bulunmaktadır. Ayrıca Bank (2012) başta olmak üzere birçok yazar eriyen kurumlar vergisi gelirleri için küresel düzeyde bir düzenleme yapılması gerektiğini belirtmektedir. Elbra vd. (2020) kurumlar vergisinin küresel düzeyde uyumlaştırılmasını OECD'nin yapabileceğini belirtmektedir.

İlerleyen yıllarda küresel düzeyde eşitsizliklerin giderek artacağı yönünde endişe verici çeşitli raporlar vardır. Bu yüzden eşitsizlik sorunu ciddiye alınması gereken bir sorundur. Covid-19 salgını refah devletinin sağladığı altyapının öneminin görülmesi açısından önemli bir deneyim yaratmıştır. Bu salgının ortaya çıkmasıyla refah programlarının (özellikle sağlık alanında) salgınla mücadelede ne kadar kritik olduğu görülmüştür (Taylan ve Çiçek, 2023). Bu yüzden bu araçlar küresel bir kurumun öncülüğünde uygulanarak eşitsizliklerin azaltılmasında da kullanılabilir. Vergi sistemi küresel düzeyde varlıklı kesimlerin daha fazla finansal katkı vereceği bir biçimde yenilenmelidir. Bu yüzden özellikle kurumlar vergisi için düzenleme yapılması gerektiği konusunda birçok çalışma da yapılmıştır.

Son olarak, sosyo-ekonomik eşitsizliklerin azaltılmasına ilişkin bazı sosyal politika önerileri sıralanabilir:

Ulusal düzeyde gelir dağılımını daha adil hale getirmek için mevcut politikaların yeniden düzenlenmesi gerekliliği öne çıkmaktadır. Sosyal yardımların ve sosyal hizmetlerin sınıfsal özelliklere göre uygulanması, özellikle düşük gelirli haneler için daha güçlü destek mekanizmalarının oluşturulması önemlidir. Sosyal güvenlik sistemi güçlendirilerek, en yoksul kesimlerin ekonomik krizler karşısında daha dirençli hale getirilmesi sağlanmalıdır.

Eğitim sistemine yapılacak yatırımlar, toplumsal eşitsizlikleri azaltmada kilit rol oynamaktadır. Mesleki eğitim ve yeniden beceri kazandırma programları, işsiz ve dezavantajlı grupların iş gücüne katılımını teşvik ederek istihdamda eşitliği artırabilecektir. İşgücü piyasası için nitelikli eleman yetiştirilmesi, teknolojiye ayak uydurabilmek için de önemlidir. Ayrıca esnek ve güvencesiz çalışma biçimlerinin sosyal güvenlik kapsamına alınması da gelir dağılımındaki eşitsizlikleri giderici bir adım olacaktır.

Servet ve kurumlar vergisi gibi zengin kesimlere yönelik vergilerin artırılması ve uluslararası iş birliğiyle vergi kaçakçılığının önlenmesi, gelir dağılımındaki adaletsizliklerin giderilmesinde etkili olacaktır. Özellikle OECD gibi uluslararası örgütlerin öncülüğünde eşitsizliği azaltmaya yönelik küresel vergi reformlarının yapılması son derecede önemlidir.

Çevre politikaları ile sosyal politikaların uyumlu hale getirilmesi, sürdürülebilir kalkınma için kritik öneme sahiptir. Enerji dönüşümü ve iklim değişikliği ile mücadelede, yeşil işlerin teşviki ve düşük gelirli grupların bu süreçten olumsuz etkilenmemesi için sosyal yardımların artırılması gereklidir.

Bu sosyal politika önerileri hem küresel hem de ulusal düzeyde eşitsizliklerin azaltılması, gelir dağılımının iyileştirilmesi ve daha adil bir refah devletinin inşasında önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

Akar, M., (2024) "Sosyal Refah Rejimleri, Kurumlar ve Eşitsizlik", Çalışma ve Toplum, 1 (80), 159-192. <https://doi.org/10.54752/ct.1421774>

Andrew, J, et al (2022), Wealth taxes and the post-COVID future of the state, Critical Perspectives on Accounting, 102431, ISSN 1045-2354,

Avram, S., Popova, D. (2022) Do taxes and transfers reduce gender inequality? Evidence from eight European welfare states. Soc. Sci. Res. 102, 102644

Bank, S. (2012), The Globalization of Corporate Tax Law Reform, 40 Pepperdine Law Review 1307.

Bersvendsen, T. and Ditzen, J. (2020), xthst: Testing for slope homogeneity in Stata, CEERP Working Paper No. 11.

Bozkurt, E., Altınar, A. (2024). OECD Ülkelerinde Kamu Sosyal Harcamalarının Gelir Eşitsizliğine Etkisi: Panel Kantil Regresyon Analizi. Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 20(1), 95-111.

Breusch, T. Pagan, A. (1980) The Lagrange multiplier test and its application to model specification in econometrics. Rev Econ Stud 47(1), 239-254

Bulut, E., Çil, D. (2024). Kamu Harcamaları ve Vergi Gelirleri Arasındaki Asimetrik Nedensellik İlişkisi: Geçiş Ekonomileri Örneği. Sosyoekonomi, 32(60), 317-338.

Bulutoğlu, K. (1958). Kurumlar Vergisi Üzerine Bir Deneme. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası, 20 (1-4).

Castro, V. & Martins, R. (2017). Politically Driven Cycles in Fiscal Policy: In Depth Analysis of the Functional Components of Government Expenditures. *European Journal of Political Economy*, 33, 1-21.

Çalışkan, Z. (2012). Refah Devletlerinin Dinamik Dengesi: Sosyal Harcamalar İçin Geleneksellik Endekslerinin Hesaplanması. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 2 (1), 218-239.

Cammeraat, E. (2020) The relationship between different social expenditure schemes and poverty, inequality and economic growth. *International Social Security Review*, 73: 101-123.

Çelik, A. (2014), *Avrupa Birliği Sosyal Politikası ve Türkiye*, Kitap Yayınevi.

Dökmen, G. (2012). Kamu Harcamaları Ve Kamu Gelirleri Arasındaki İlişki: Panel Nedensellik Analizi. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 27(2), 115-143.

Eikemo, T.A.et al (2008) Welfare state regimes and income-related health inequalities: a comparison of 23 European countries, *European Journal of Public Health*, Volume 18, Issue 6, December 2008, Pages 593-599.

Elbra, A., Mikler, J., & Murphy-Gregory, H. (2020). Knowledge and power: The role of the Big Four in the competitive disharmonization of global corporate tax avoidance regulations. *In MNCs in Global Politics. Edward Elgar Publishing*.

Ersin, İ. & Baş, H. (2019). Güney Avrupa Refah Ülkelerinde Sosyal Harcamalar ve Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, *Sosyal Güvenlik Dergisi*, 9 (1), 193-213.

Güler, M. A. (2015). Güney Avrupa Refah Rejiminde Sosyal Dışlanma. *İş ve Hayat*, 1(1), 57-96.

Gümüş, İ. (2018). Tarihsel Perspektifte Refah Devleti: Doğuş, Yükseliş ve Yeniden Yapılanma Süreci. *Journal of Political Administrative and Local Studies*, 1(1), 33-66.

Gümüş, İ. (2020), "Esping-Andersen ve Refah Rejimi Tartışmaları: Teorik Bir Değerlendirme", *Ekonomi Maliye İşletme Dergisi*, 3(1):101-117

İdikut Özpençe, A. (2017). Türkiye’de 1980 Sonrası Kamu Harcamaları, Vergi Gelirleri ve Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişkinin Analizi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(28), 31-41.

Kol, E. (2014). Refah Rejimleri Açısından Sağlık Sistemlerinin Değerlendirilmesi: Güney Avrupa Refah Modeli ve Türkiye, *Kürsel İktisat ve İşletme Çalışmaları Dergisi*, 3 (5).

Lierse, H. (2022) Globalization and the societal consensus of wealth tax cuts, *Journal of European Public Policy*, 29:5, 748-766.

Minas, C., Jacobson, D., Antoniou, E., & McMullan, C. (2014). *Welfare regime, welfare pillar and southern Europe. Journal of European Social Policy*, 24(2), 135-149. doi:10.1177/0958928713517917

OECD (2023), Family benefits public spending (indicator). doi: 10.1787/8e8b3273-en (Accessed on 10 September 2023)

OECD (2023), Pension spending (indicator). doi: 10.1787/a041f4ef-en (Accessed on 10 September 2023)

OECD (2023), Public spending on incapacity (indicator). doi: 10.1787/f35b71ed-en (Accessed on 10 September 2023),

OECD (2023), Social spending (indicator). doi: 10.1787/7497563b-en (Accessed on 10 September 2023)

OECD (2023), Tax on corporate profits (indicator). doi: 10.1787/d30cc412-en (Accessed on 10 September 2023)

OECD (2023), Tax on goods and services (indicator). doi: 10.1787/40b85101-en (Accessed on 10 Sep 2023)

OECD (2023), Tax on property (indicator). doi: 10.1787/213673fa-en (Accessed on 10 Sep 2023)

OECD (2023), Tax revenue (indicator). doi: 10.1787/d98b8cf5-en (Accessed on 10 September 2023)

Oishi S, Kushlev K. & Schimmack U. (2018), Progressive taxation, income inequality, and happiness. *Am Psychol.* 2018 Feb-Mar;73(2):157-168. doi: 10.1037/amp0000166. Epub 2018 Jan 25. PMID: 29369661

OXFAM (2023), Survival of the Richest: How We Must Tax the Super-Rich Now to Fight Inequality, Oxfam International January 2023.

Persyn, D. & J. Westerlund. (2008), Error Correction Based Cointegration Tests for Panel Data. *Stata Journal* 8 (2): 232-241.

Pesaran, M. H., and T. Yamagata. (2008), Testing slope homogeneity in large panels, *Journal of Econometrics* 142(1): 50-93.

Pesaran, M. Hashem; Yongcheol SHIN; Ron P. SMITH (1999), "Pooled mean group estimation of dynamic heterogeneous panels.", *Journal of the American Statistical Association*, Vol.94, No.446, 621-634.

Pesaran, M.H., Shin, Y. & Smith, R.P., 1997. Estimating long-run relationships in dynamic heterogeneous panels. *DAE Work. Pap. Amalgam. Ser. No. 9721.*

Piketty, T. (2022), *Eşitsizlikler Ekonomisi*, Çeviri: Cihan Özpınar, Epsilon Yayınları.

Selek Öz, C. & Peri, D. (2019). Türkiye ve Avrupa Birliği'nde Kadın İstihdamı: Refah Rejimleri Bağlamında Bir Karşılaştırma, *Çalışma İlişkileri Dergisi*, 10 (2), 1-26.

Taylan, Ö. & Çiçek, A. (2023), Covid-19 Pandemisi: Neoliberalizmin Düşüşü ve Ulus Devletin Yükselişi, *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 65, 1-6, doi: 10.18070/erciyesiibd.1255808

Tiyek, R., & Yertüm, U. (2016). Güney Avrupa Refah Rejimi Bağlamında Türkiye: Bir Değerlendirme. *Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 5(1), 26-51.

Van Lancker W. & Van den Heede A. (2021) *Economic Equality and the Welfare State*, in *Equality Multidisciplinary Perspectives*, ed: François Levrau · Noel Clycq, Palgrave Macmillan

Wang, F., Xu, S., Sun, J., & Cullinan, C. P.; (2019), "Corporate Tax Avoidance: A Literature Review and Research Agenda", *Journal of Economic Surveys*.

Westerlund, J. (2007). Testing for Error Correction in Panel Data. *Oxford Bulletin of Economics and Statistics* 69(6), 709-748.

WID, Pre-tax National Income (top 10%),
https://wid.world/data/#countrytimeseries/sptinc_p90p100_z:sptinc_p0p50_z/IE/1980/2018/eu/k/p/yearly/s, Erişim Tarihi: 10 Eylül 2023

WID, Pre-tax National Income (top 50%),
https://wid.world/data/#countrytimeseries/sptinc_p90p100_z:sptinc_p0p50_z/IE/1980/2018/eu/k/p/yearly/s, Erişim Tarihi: 10 Eylül 2023

Wilensky, H. & C. Lebaux. (1958). *Industrial Society and Social Welfare: The Impact of Industrialization on the Supply and Organization of Social Welfare Services in the United States*, New York: Russell Sage Foundation.

Yeşilkaya, F., & Özaydın, M. M. (2020). Sosyal Yardım İstihdam İlişkisinin Belirlenmesi: Refah Rejimleri İçin Bir Panel Veri Analizi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 20(46), 161-196.

Yıldırım, B. & Şahin, F. (2019). Esping-Andersen'in Refah Devleti Sınıflandırması ve Makro Sosyal Hizmet Uygulamaları Temelinde Türkiye'nin Konumu. *OPUS International Journal of Society Researches*, 11 (18), 2525-2554.

Zülfüoğlu, Ö., & Söylemez, A. O. (2021). Türkiye'de Kamu Harcamaları ile Vergiler Arasındaki İlişkinin Doğrusal Olmayan Niteliği. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 39(4), 697-712.